

I

*Cécile Volanges aan Sophie Carnay
in het ursulinenklooster van ...*

Je ziet, lieve vriendin, dat ik woord hou en niet alleen maar met frutsels en fratsels bezig ben. Voor jou zal ik altijd tijd hebben. Toch heb ik in één dag meer tierelantijntjes gezien dan in de vier jaar dat we samen waren en ik denk dat die arrogante Tanville † bij mijn eerste bezoek (en ik zal zeker naar haar vragen!) jaloerser zal zijn dan ze ons dacht te maken al die keren dat ze *en grande toilette* bij ons langskwam. ‡ Mama heeft me overal in betrokken, ze behandelt me veel minder als een pensionairtje dan vroeger. Ik heb een eigen kamermeisje, ik heb een kamer en een kabinetje voor mezelf alleen en ik schrijf je nu aan een hele mooie secretaire waar ik de sleutel van gekregen heb en alles in kan wegbergen wat ik maar wil. Mama heeft gezegd dat ik haar elke dag bij het opstaan zal zien, mijn haar hoeft pas voor het middageten goed te zitten omdat er toch niemand komt en ze laat me per dag weten hoe laat ik 's middags bij haar moet zijn. De rest van de tijd mag ik helemaal zelf invullen en ik heb mijn harp, mijn tekenpapier en boeken net als in het klooster, alleen is mère Perpétue er niet om op me te mopperen dus ik zou evengoed helemaal niks kunnen doen. Maar omdat ik mijn Sophie niet heb om mee te kletsen en te lachen ben ik net zo lief bezig.

Het is nog geen vijf uur en ik moet pas om zeven uur bij mama zijn dus ik heb alle tijd, als ik je iets te zeggen zou hebben! Maar er is me nog niks verteld en zonder de voorbereidingen die ik overal zie treffen en al die handwerksters die allemaal voor mij komen zou ik haast denken dat ik nog helemaal niet hoeft te trouwen en dat het weer eens een verzinsel van die brave Joséphine ¶ is. Maar mama heeft me altijd gezegd dat een jon-

† Pensionaire in hetzelfde klooster. (CdL)

‡ Blijkbaar heeft deze Tanville het klooster eerder verlaten om te gaan trouwen en is ze er nu terug. Een onheilspellend voorteken? (MdH)

¶ Buitenzuster van het klooster. (CdL)

gedame in het klooster moet blijven tot ze trouwt, dus nu ze me eruit heeft gehaald moet Joséphine wel gelijk hebben.

Er is nu net een koets voor de deur gestopt en mama laat weten dat ik onmiddellijk moet komen. Misschien is het de meneer wel! Ik ben niet aangekleed, mijn hand beeft en mijn hart bonkt. Ik heb het kamermeisje gevraagd of ze wist wie er bij mijn moeder was. ‘Ja hoor,’ zei ze, ‘dat is monsieur C***.’ En ze lachte. O, ik denk dat hij het is! Ik kom straks terug om je te vertellen wat er gebeurd is. Maar je weet dus alvast hoe hij heet. Ik mag ze niet laten wachten. Adieu, tot later!

O, je zal je arme Cécile wel uitlachen! Ik schaamde me diep! Maar jij zou er net zo hard in zijn gelopen. Toen ik bij mama binnenkwam zag ik een meneer in het zwart naast haar staan. Ik boog zo keurig mogelijk en durfde me niet te verroeren. Je kan je wel voorstellen hoe aandachtig ik hem bekeek! ‘Madame,’ zei hij tegen mijn moeder, terwijl hij een buiging voor me maakte, ‘wat een charmante jongedame zie ik daar staan. Meer dan ooit besef ik wat uw gunsten waard zijn.’ Na dat compliment begon ik zo hard te beven dat ik mezelf niet meer overeind kon houden, ik vond een stoel en ging zitten, flink blozend en flink van streek. Ik zat nog maar net of die man knielde voor me neer. Toen raakte je arme Cécile in paniek: ik was, zoals mama later zei, doodsbenuwd. Ik stond op en gaf een harde gil... zoals die dag met het onweer, weet je nog? Mama schaterde het uit en zei: ‘Kom kom, wat is er met jou aan de hand? Ga zitten en geef die meneer je voet.’ Ja, lieve vriendin, de meneer was een schoenmaker. Ik kan je niet beschrijven hoe erg ik me schaamde, gelukkig was alleen mama erbij. Ik denk dat ik als ik getrouwd ben een andere schoenmaker ga zoeken.

Geef maar toe dat we nu veel wijzer zijn. Adieu! Het is bijna zes uur en mijn kamermeisje zegt dat ik me moet gaan omkleden. Adieu lieve Sophie, ik hou van je alsof ik nog in het klooster zat.

ps Ik weet niet aan wie ik mijn brief kan meegeven dus ik wacht maar tot Joséphine komt.

Parijs, 3 augustus 17**

*Marquise de Merteuil aan vicomte de Valmont
in kasteel...*

Kom terug, beste vicomte, kom terug; wat doe je daar, wat moet je daar bij een oude tante van wie je de automatische erfgenaam bent? † Vertrek onmiddellijk, ik heb je nodig. Ik heb een voortreffelijk idee, waarvan ik de uitvoering graag aan jou wil toevertrouwen. Die paar woorden zouden al genoeg voor je moeten zijn om stante pede te komen toesnellen, bijzonder vereerd door mijn keus, en op je knieën mijn bevelen in ontvangst te nemen. Maar je maakt misbruik van mijn goedgunstigheid, ook al maak je er al een tijdje geen gebruik meer van; ik aarzel tussen eeuwige haat en buitensporige mildheid, en tot je grote geluk wint mijn goedheid het. Ik wil je dus graag over mijn plannen vertellen – maar zweer me eerst dat je als een trouwe ridder geen nieuw avontuur aangaat voordat je dit ene hebt afgerond. Het is een held waardig: je zult er de liefde en de wraak mee dienen en het zal weer een nieuw libertijns huzaarenstukje ‡ zijn om in je memoires op te nemen: ja, in je memoires, want ik wil dat die ooit worden gedrukt en ik zal ze hoogstpersoonlijk schrijven. Maar dit terzijde, laat ik ter zake komen.

Madame de Volanges huwelijk haar dochter uit; het is nog geheim, maar mij heeft ze het gisteren verteld. En wie denk je dat ze als schoon-zoon heeft uitverkoren? Comte de Gercourt. Wie had ooit kunnen denken dat ik de nicht van Gercourt zou worden! Ik ben razend...! En, kun je het nog niet raden? O, zo traag van begrip! Heb je hem dat avontuur met de vrouw van de intendant dan al vergeven? En heb ik niet nog meer re-

† Valmonts tante, madame de Rosemonde, heeft zelf haar landgoed ‘op voorwaarde’ geërfd: bij haar dood is haar neef automatisch de nieuwe erfgenaam, ze kan hem dus niet onterven. Zie ook brief 153. (*MdH*)

‡ De woorden *roué* [libertijn] en *rouerie* [libertijnse streek], waarvan de nette kringen zich gelukkig beginnen te ontdoen, waren erg in zwang in de tijd dat deze brieven zijn geschreven. (*CdL*)

den om boos op hem te zijn, monster dat je bent? † Maar ik bedaar weer; de hoop op wraak stelt mijn hart gerust.

Jij hebt je net als ik al honderd keer geërgerd aan het belang dat Gercourt aan zijn toekomstige vrouw hecht en aan zijn dwaze arrogantie om te denken dat hij het onvermijdelijke kan ontlopen. Je kent zijn belachelijke voorkeur voor kloosterscholen en zijn nog belachelijker vooroordeel over de ingetogenheid van blondines. Ik durf inderdaad te wedden dat hij ondanks de zestigduizend pond jaargeld van de kleine Volanges nooit met haar had willen trouwen als ze bruin haar had gehad of niet in het klooster had gezeten. Laten we hem dus bewijzen dat hij de hoorn-tjes allang op zijn hoofd heeft staan. Niet dat die hem anders bespaard zouden blijven, daar maak ik me niet druk om, maar het aardige zou zijn als hij ze meteen in het begin al had. En wij lachen als we hem de dag erna horen opscheppen! Want opscheppen zal hij. En als jij dat meisje eenmaal hebt gevormd, moet het wel heel gek lopen wil Gercourt niet doodgewoon de risee van Parijs worden.

Overigens is de heldin van die nieuwe roman jouw aandacht meer dan waard. Ze is echt knap: dat ding is nog maar vijftien, de spreekwoordelijke rozenknop; ongekend lomp om eerlijk te zijn, en totaal ongekunsteld. Maar dat schrikt jullie mannen niet af; ze heeft bovendien iets smachtends in haar blik, dat erg veelbelovend lijkt. Voeg daarbij dat ik je haar aanbeveel; je hoeft me alleen nog maar te bedanken en te gehoorzamen.

Je ontvangt deze brief morgenochtend. Ik eis dat je morgenavond om zeven uur bij me bent. Vóór acht uur ontvang ik niemand, zelfs mijn chevalier van dienst niet: die kan zo'n grote onderneming niet aan. Je ziet dat de liefde me niet blind maakt. Om acht uur laat ik je weer vrij en om tien uur kom je terug om te souperen met dat leuke ding; want moeder en dochter komen bij me souperen. Adieu, het middaguur heeft al geslagen: nog even en ik denk niet meer aan je.

Parijs, 4 augustus 17**

† Om deze passage te kunnen begrijpen moet men weten dat comte de Gercourt marquise de Merteuil heeft laten vallen voor de vrouw van intendant de ***, die voor hem vicomte de Valmont liet vallen, en uit die tijd dateert de relatie tussen de marquise en de vicomte. Aangezien dat avontuur zich afspeelde lang voor de gebeurtenissen waarvan in deze brieven sprake is, hebben wij gemeend dat deel van de correspondentie te moeten weglaten. (*CdL*)

Cécile Volanges aan Sophie Carnay

Ik weet nog niks, lieve vriendin. Mama had gisteren veel mensen te souperen. Hoewel ik alle reden had om vooral de mannen goed te bestuderen, heb ik me erg verveeld. Zowel de mannen als de vrouwen keken veel naar me en begonnen dan te smoezen en ik zag wel dat ze het over mij hadden. Ik moest ervan blozen, ik kon het niet onderdrukken. Had ik dat maar gekund! Want ik zag dat de andere vrouwen niet bloosden als er naar ze gekeken werd. Of misschien komt het door de rouge die ze opdoen, waardoor je niet kunt zien dat hun wangen rood kleuren van verlegenheid. Want het moet wel heel moeilijk zijn om niet te blozen als een man je strak aankijkt.

Het ergste vond ik dat ik niet wist wat ze van me dachten. Ik meen een paar keer het woord *knap* opgevangen te hebben maar ik heb heel duidelijk het woord *lomp* gehoord en dat zal ik ook wel echt zijn want de vrouw die het zei is met mijn moeder verwant en bevriend, en ze lijkt ook meteen vriendschap voor mij opgevat te hebben. Zij was de enige die in de loop van de avond wat met me praatte. Morgen souperen we bij haar.

Na het souper heb ik ook nog een man tegen een andere man horen zeggen, en ik weet zeker dat het over mij ging: 'Dat ding moet gewoon rijpen, wacht de winter maar eens af.' Misschien was hij het wel die met me gaat trouwen, maar dan zou het dus pas over vier maanden zijn! Ik zou het zo graag willen weten.

Daar is Joséphine, ze zegt dat ze haast heeft. Toch wil ik je nog een van mijn *lompheden* vertellen. O, ik denk echt dat die dame gelijk heeft!

Na het souper gingen we kaarten. Ik ging naast mama zitten en ik weet niet hoe het kwam maar ik viel haast meteen in slaap. Ik werd wakker van een schaterend gelach. Ik weet niet of er om mij gelachen werd maar ik denk het wel. Mama gaf me toestemming om naar mijn kamer te gaan, daar was ik erg blij mee. Stel je voor, het was na elven! Adieu lieve

Sophie, blijf maar veel houden van je Cécile. Echt, de grote wereld is lang niet zo leuk als we gedacht hadden.

Parijs, 4 augustus 17**

*Vicomte de Valmont aan marquise de Merteuil
in Parijs*

Je bevelen zijn alleraardigst en de manier waarop je ze geeft misschien nog wel leuker; jij zou een mens nog van despotisme laten houden. Het is niet de eerste keer, zoals je weet, dat het me spijt niet langer je slaaf te zijn; en ik mag volgens jou dan nog zo'n *monster* wezen, ik denk nooit zonder genoeg terug aan de tijd dat je me met lievere naampjes verveerde. Vaak zou ik die zelfs weer waard willen zijn om samen met jou eindelijk eens een voorbeeld van standvastigheid aan de wereld te kunnen geven. Maar grotere belangen roepen ons: veroveren is ons lot, en dat moeten we volgen. Misschien komen we elkaar aan het eind van onze weg weer tegen, want zonder je te willen ontstemmen, allerliefste marquise, wil ik je er toch op wijzen dat je op zijn minst gelijke tred met me houdt; en me dunkt dat jij, sinds we voor het heil van de wereld uit elkaar zijn gegaan en afzonderlijk het geloof prediken, in die liefdesmissie meer zieltjes hebt gewonnen dan ik. Ik ken je ijver, je vrome toewijding; en zou de betreffende god ons op onze daden beoordelen, dan zou jij ooit de beschermheilige van een of andere grote stad worden, terwijl ik het hooguit tot dorpsheilige zou schoppen. Deze taal verbaast je, hè? Maar ik hoor en gebruik al een week geen andere, en om me er verder in te bekwamen zie ik me genoodzaakt je bevelen in de wind te slaan.

Niet boos zijn, luister! Ik zal jou, jij die bent ingewijd in alle geheimen van mijn hart, het mooiste plan toevertrouwen dat ik ooit heb bedacht. Wat stel jij me voor? Een meisje te verleiden dat niets heeft gezien en niets weet; dat bij wijze van spreken weerloos aan me wordt overgeleverd; dat al bij de eerste toenaderingspoging onherroepelijk bedwemd zou raken en misschien nog sneller uit nieuwsgierigheid dan uit liefde voor me zou vallen. Voor mij twintig anderen die dat kunnen. Dat geldt niet voor de onderneming die me bezighoudt, waarvan het succes me evenveel roem als genot zou schenken. Voor de erekrans die ze me be-

reidt, aarzelt de liefde nu tussen mirte en laurier, † of beter nog, ze voegt die samen om mijn triomf te vieren. Jijzelf, lieve vriendin, zult door heilige eerbied worden bevangen en vol enthousiasme zeggen: ‘Dat is de man van mijn hart.’

Je kent présidente Tourvel, de vrouw van de rechtbankvoorzitter, met haar vroomheid, haar huwelijksliefde en haar strenge beginselen. Zie daar mijn doelwit, ziedaar de vijand die mij waardig is, ziedaar het eindpunt dat ik wil bereiken;

*En mocht ik onverhoopt de hoofdprijs niet bekomen,
dan toch de eer de strijd te hebben ondernomen.*

Slechte verzen mag je aanhalen als ze van een groot dichter zijn. ‡

Je weet dus ongetwijfeld dat de président in Bourgondië is vanwege een groot proces (ik hoop hem een nog veel groter te laten verliezen). Zijn ontroostbare wederhelft moet hier haar noodgedwongen weduwschap doorbrengen. Elke dag een mis, wat bezoekjes aan de armen van het kanton, een ochtend- en een avondgebed, eenzame wandelingen, vrome gesprekken met mijn oude tante en soms een treurig potje whist, meer afleiding mocht ze niet hebben. Ik heb doeltreffender vormen van afleiding voor haar in petto. Mijn beschermengel heeft me hierheen gebracht, tot haar geluk en het mijne. Idioot die ik ben, had ik spijt van de vierentwintig uur die ik hiermee aan loze plichtplegingen opofferde, maar wat een straf zou het nu wezen als ik werd gedwongen terug te keren naar Parijs! Gelukkig moet je voor whist met z'n vieren zijn; en omdat hier verder alleen de plaatselijke pastoor is, heeft mijn onsterfelijke tante grote druk op me uitgeoefend om een paar dagen voor haar op te offeren. Je snapt dat ik geen nee heb gezegd. Je kunt je niet voorstellen hoe lief ze sindsdien tegen me doet en vooral hoe aangenaam getroffen ze is door het feit dat ik keurig naar haar gebeden en haar mis ga. Ze moest eens weten welke godheid ik daar aanbid.

Sinds vier dagen sta ik dus aan hevige hartstocht bloot. Je weet hoe vurig mijn verlangen kan zijn en hoe makkelijk ik dan over alle horden heen spring; maar je weet niet hoezeer het vuur van het verlangen wordt aangewakkerd door afzondering. Ik heb nog maar één idee in mijn

† Mirte was in de klassieke oudheid een symbool van liefde, van laurier werden overwinningskransen gevlochten. (*MdH*)

‡ La Fontaine. (*CdL*)

hoofd, ik denk er overdag aan en droom er 's nachts van. Ik moet die vrouw hebben om mezelf een lachwekkende verliefdheid te besparen, want waar leidt een gedwarsboomd verlangen niet toe? O, heerlijke genieting, ik roep je aan voor mijn geluk en vooral voor mijn gemoedsrust. Wat een bof dat vrouwen zich zo slecht weten te verzetten! Hoewel wij nooit meer dan hun bedeesde slaven zullen zijn. Ik voel op dit moment grote erkentelijkheid jegens vrouwen die zich snel geven, en dat gevoel brengt me als vanzelf aan jouw voeten. Ik werp me daar neer om vergiffenis af te smeken en er deze veel te lange brief te besluiten. Adieu, allerliefste vriendin: sans rancune.

Kasteel ..., 5 augustus 17**

Marquise de Merteuil aan vicomte de Valmont

Weet je, vicomte, dat je brief van een zeldzame onbeschoftheid is en dat ik me er behoorlijk kwaad over zou kunnen maken? Maar hij bewijst voor mij hoezeer je de kluts kwijt bent, en alleen daarom blijft mijn verontwaardiging je bespaard. Als edelmoedige, meelevende vriendin vergeet ik de belediging en denk ik alleen aan jouw heikele situatie; en al is argumenteren stomvervelend, in jouw belang zal ik het toch maar doen.

Je wilt présidente Tourvel hebben! Wat een belachelijke gril! Ik herken daarin je dwarse kop, die alleen maar kan verlangen wat hij denkt niet te kunnen krijgen. Over wat voor vrouw hebben we het? Regelmatige trekken, dat wel, maar totaal uitdrukkingeloos; geen onaardig figuur, maar zonder enige bekoring; altijd lachwekkend gekleed met die stapel sjaals om haar hals en dat korset tot aan haar kin. Ik zeg het je als vriendin: er zijn geen twee vrouwen zoals zij nodig om al jouw aanzien te grabbel te gooien. Denk eens aan die keer dat ik je had meegenomen naar de mis in de Saint-Roch, toen zij collecteerde en jij me achteraf voor dat schouwspel bedankte. Ik zie nog voor me hoe ze die bonenstaak met het lange haar kwam helpen, struikelend bij elke pas, met haar hoepelrok van anderhalve meter doorsnee voortdurend over iemands hoofd, blozend bij elke buiging. Wie had jou toen kunnen voorspellen dat je die vrouw ooit zou begeren? Vooruit, vicomte, bloos zelf en kom tot bezinning. Ik beloof dat ik het niemand zal vertellen.

En dan, denk toch aan de ellende die je je op de hals haalt! Wat voor rivaal heb je te bevechten? Een echtgenoot! Voel je je niet vernederd bij dat woord alleen al? Wat een schande als je plan mislukt, en hoe weinig eer als het slaagt! En bovendien, hoop maar niet op enig genot, want bestaat dat wel met preutse vrouwen? Ik bedoel oprecht preutse vrouwen, die zelfs in bed nog terughoudend zijn en niet meer dan halve genietingen te bieden hebben. De totale overgave, de extase van wellust, waarin het genot wordt gezuiverd door zijn eigen overdaad, al die weldaden van de liefde kennen zij niet. Ik voorspel je: in het beste geval zal jouw présidente

te denken dat ze alles voor je heeft gedaan wanneer ze je behandelt als haar echtgenoot, en ook in het intiemste echtelijk samenzijn worden twee niet één. In dit geval is het nog veel erger: ze is behalve preuts ook nog eens vroom, van het simpele soort vroomheid waardoor je altijd een kind blijft. Misschien overwin je dat obstakel wel, maar denk niet dat je het kunt vernietigen: ook als je haar liefde voor God de baas wordt, is er nog altijd haar vrees voor de Duivel. En wanneer je haar in je armen houdt en haar hart voelt kloppen, is dat niet van liefde maar van angst. Misschien had je iets van die vrouw kunnen maken als je haar eerder had ontmoet, maar ze is tweeëntwintig en al bijna twee jaar getrouwd. Geloof me, vicomte, als een vrouw zo *vastgeroest* is, moet je haar aan haar lot overlaten; ze zal nooit meer zijn dan een *banaaltje*.

Maar voor dat fraaie doelwit sla je mijn bevelen dus in de wind, begraaf je je in het graf van je tante en wijs je de heerlijkste, eervolste uitdaging af. Waarom wil het noodlot toch dat Gercourt altijd een voor-sprong op je behoudt? Luister, ik zeg het je zonder enig chagrijn, maar ik ben op dit moment geneigd te denken dat je je reputatie niet verdient; ik ben vooral geneigd je niet langer mijn vertrouwen te schenken. Ik zal er nooit aan wennen om mijn geheimen te vertellen aan de minnaar van madame de Tourvel.

Weet wel dat de kleine Volanges al één hoofd op hol heeft gebracht. De jonge Danceny is gek op haar. Hij heeft met haar gezongen, en inderdaad zingt ze beter dan het gemiddelde pensionairtje. Ze zullen wel veel duetten doen, en volgens mij zou ze zich graag aan de unisono wagen; maar die Danceny is een kind dat zijn tijd eeuwig zal blijven verspillen aan hofmakerijen en nooit iets zal afmaken. Dat jonge ding van haar kant is een tamelijk ruwe bolster, en hoe het ook mag lopen, ze zal altijd minder leuk zijn dan jij haar had kunnen maken; ik ben dus chagrijnig en ga vast en zeker ruzie zoeken met de chevalier zodra hij binnenkomt. Hij kan maar het beste lief tegen me doen, want op dit moment zou ik met het grootste gemak met hem kunnen breken. Ik weet zeker dat hij, als ik zo slim was om nu bij hem weg te gaan, wanhopig zou zijn; en ik vind niets zo gemakkelijk als verliefde wanhoop. Hij zou me trouweloos noemen, en het woord 'trouweloos' heeft me altijd plezier gedaan; het is na 'harteloos' het woord dat een vrouw het zoetst in de oren klinkt, en minder moeilijk in de wacht te slepen. Ja, ik ga maar eens aan de slag met die breuk. En jij bent daar de oorzaak van, dus besef wat je op je geweten hebt! Adieu. Beveel me maar aan in de gebeden van je présidente.

Parijs, 7 augustus 17**

Vicomte de Valmont aan marquise de Merteuil

Is er dan geen vrouw die geen misbruik maakt van de macht die ze heeft weten te verkrijgen? Zelfs jij, die ik zo vaak mijn milde vriendin heb genoemd, bent dat uiteindelijk niet meer en schrikt er niet voor terug me aan te vallen op het voorwerp van mijn genegenheid! Hoe durf je madame de Tourvel zo neer te zetten...! Was je een man geweest, dan had je die ongehoorde brutaliteit met je leven moeten bekopen. En was je een andere vrouw geweest, dan had ik je op zijn minst een gemene streek terug geleverd. Doe me een plezier en stel me niet nogmaals zo ruw op de proef, ik kan niet garanderen dat ik de test doorsta. In naam van onze vriendschap, wacht tot ik die vrouw heb gehad, als je haar zo nodig wilt zwartmaken. Weet je dan niet dat alleen de wellust het recht heeft om de blinddoek van de liefde af te rukken?

Maar wat zeg ik? Heeft madame de Tourvel een illusie nodig? Nee, ze hoeft alleen maar zichzelf te blijven om aanbiddelijk te zijn. Je verwijt haar dat ze zich slecht kleedt, en dat wil ik best geloven: elke opsmuk schaadt haar, alles wat haar verhult ontsiert haar. Ze is pas echt verrukkelijk in de ongedwongenheid van haar negligé. Vanwege de overstelpende hitte hier draagt ze een eenvoudig linnen deshabilité waarin ik haar soepele, ronde bovenlichaam goed kan zien. Haar boezem wordt door één dun laagje mousseline verhuld, en mijn vluchtige maar doordringende blikken hebben er allang de betoverende vormen van ontwaard. Je zegt dat haar gezicht uitdrukingsloos is. Wat zou het dan moeten uitdrukken, wanneer er niets tot haar hart spreekt? Nee, ze heeft inderdaad niet de leugenachtige blik van onze kokette vrouwen, die soms verleidt en altijd bedriegt. Ze weet niet hoe ze een holle frase moet verpakken in een bestudeerde glimlach, en hoewel ze de mooiste tanden van de wereld heeft, lacht ze alleen om wat ze leuk vindt. Maar je moest eens zien wat voor ongekunstelde, oprechte vrolijkheid ze tijdens uitgelaten spelletjes whist tentoonspreidt, wat voor pure vreugde en meelevende goedheid haar ogen uitstralen als ze een arme stumper te hulp schiet. Je moest

vooral eens zien hoe zich op haar hemelschone gezicht bij het minste woord van lof of vleierij de aandoenlijke verlegenheid aftekent die het kenmerk van ongeveinsde bescheidenheid is. Ze is preuts en vroom, en jij vindt haar daarom koud en zielloos? Ik denk daar heel anders over. Wat voor buitengewone gevoeligheid moet je als vrouw wel niet hebben als je daar ook je echtgenoot in laat delen, van wie je altijd houdt, terwijl hij er nooit is? Kun je een sterker bewijs verlangen? Maar ik heb er nog een weten te verkrijgen.

Ik heb het zo aangelegd dat we tijdens de wandeling over een sloot moesten, en ze is weliswaar heel behendig, maar haar voorzichtigheid overheerst; het moge duidelijk zijn dat een preutse vrouw niet snel de grote stap zal wagen. † Ze moest zich dus op mij verlaten. Ik heb die zedige vrouw in mijn armen gehouden. In al haar vroomheid was ze zo uitgelaten dat ze moest schateren om onze voorbereidingen en om de manier waarop mijn oude tante naar de overkant ging; maar zodra ik me over haar had ontfermd, raakten onze armen door een handige onhandigheid verstrengeld. Ik drukte haar borst tegen de mijne, en tijdens dat korte moment voelde ik haar hart sneller slaan. Een heerlijke blos schoot op haar gezicht, en uit haar zedige verlegenheid begreep ik *dat haar hart niet had gebonsd van angst, maar van liefde*. Mijn tante vergiste zich erin, net als jij, en begon te zeggen: ‘Het arme kind was bang.’ Maar de charmante eerlijkheid van het *arme kind* stond haar geen leugens toe en ze antwoordde in alle onschuld: ‘Nee hoor, maar...’ Dat zei voor mij genoeg. Op dat moment maakte mijn gruwelijke onzekerheid plaats voor zoete hoop. Ik zal die vrouw hebben, ik zal haar afnemen van de echtgenoot die haar ontwijdt, ik zal haar zelfs ontrukken aan de god die ze aanbidt. Wat heerlijk om eerst het voorwerp van haar schuldgevoelens te zijn en die vervolgens te overwinnen! Ik wil de vooroordelen die haar belagen niet wegnemen, o nee! Die zullen mijn geluk en mijn roem alleen nog maar vergroten. Laat haar vooral geloven in de deugd, als ze die maar aan mij opoffert; laat haar gerust doodsangsten uitstaan over haar zonden, als ze er maar niet door wordt tegengehouden, en als mijn armen maar de enige plek zijn waar ze ze kan vergeten en de baas kan worden. En dán mag ze tegen me zeggen: ‘Ik aanbid je.’ Als enige vrouw mag ze dan aanspraak maken op dat woord. Dan zal ik echt de god zijn waaraan ze de voorkeur heeft gegeven.

† We herkennen hier de smakeloze voorliefde voor woordspelingen die destijds opkwam en sindsdien in zwang is geraakt. (CdL)

Laten we wel wezen: wat wij in onze even kille als makkelijke manoeuvres geluk noemen, verdient amper de naam genoegen. Zal ik het zeggen? Ik dacht dat mijn hart verdord was, en omdat ik alleen nog zintuigen meende over te hebben waande ik me vroegtijdig oud. Madame de Tourvel heeft me de betoverende illusies van de jeugd teruggegeven. Bij haar heb ik geen zinnelijk genot nodig om gelukkig te zijn. Het enige waar ik bang voor ben is de tijd die dit avontuur me gaat kosten, want ik durf niets aan het toeval over te laten. Ik mag me dan nog zozeer al mijn succesvolle vermetelheden voor de geest halen, ik kan me er niet toe zetten daarop terug te vallen. Ze moet zich geven, anders kan ik niet echt gelukkig zijn; en dat is geen kleinigheid.

Ik weet zeker dat jij mijn omzichtigheid zou bewonderen. Het woord ‘liefde’ is nog niet over mijn lippen gekomen, maar wel ‘vertrouwen’ en ‘belangstelling’. Om zo min mogelijk tegen haar te liegen, en vooral ook om de uitwerking van de verhalen die ze over me zou kunnen horen voor te zijn, heb ik haar op een toon van zelfbeschuldiging een paar van mijn bekendste staaltjes opgebiecht. Je zou lachen als je zag hoe naïef ze me de les leest. Ze wil me bekeren, zegt ze. Ze vermoedt in de verste verte nog niet wat dat haar zal kosten. Ze beseft nog niet dat ze, door – zoals ze het zelf noemt – *te pleiten voor de ongelukkige vrouwen die ik in het verderf heb gestort*, al bij voorbaat haar eigen zaak bepleit. Die gedachte schoot gisteren door me heen tijdens een van haar preken, en ik kon het niet nalaten haar in de rede te vallen met de verzekering dat ze sprak als een profeet. Adieu, allerliefste vriendin. Je ziet dat ik niet reddeloos verloren ben.

ps Heeft die arme chevalier trouwens uit wanhoop een einde aan zijn leven gemaakt? Echt, jij bent honderd keer zo verdorven als ik. Als ik een groot ego had, zou ik me door jou vernederd voelen.

Kasteel ..., 9 augustus 17**

Cécile Volanges aan Sophie Carnay †

Dat ik je niks over mijn huwelijk verteld heb is omdat ik nog niet meer weet dan de eerste dag. Ik dwing mezelf om er niet meer aan te denken en ik ben best tevreden met mijn leventje. Ik doe veel zang- en harpoefeningen, daar lijkt ik meer plezier in te hebben sinds ik geen docent meer heb, of eigenlijk heb ik juist een betere. Chevalier Danceny, de meneer over wie ik je verteld heb en met wie ik bij madame de Merteuil gezongen heb, is zo gedienschtig om hier elke dag te komen en urenlang met me te zingen. Hij is enorm aardig. Hij zingt als een engel en componeert hele mooie melodieën waarvan hij ook de teksten schrijft. Het is zo jammer dat hij lid is van de Maltezer Orde! ‡ Als hij zou trouwen, zou zijn vrouw volgens mij heel gelukkig zijn... Hij is op een charmante manier vriendelijk. Je hebt nooit de indruk dat hij complimentjes zit te maken en toch is alles wat hij zegt vleidend. Hij corrigeert me voortdurend, zowel bij het musiceren als in andere dingen, maar hij stopt zoveel belangstelling en vrolijkheid in zijn kritiek dat je hem alleen maar dankbaar kunt zijn. Hij hoeft je maar aan te kijken of hij lijkt iets aardigs te zeggen. En bij dat alles is hij heel gedienschtig. Gisteren bijvoorbeeld was hij uitgenodigd voor een groot concert maar hij bleef liever de hele avond hier bij mama. Dat vond ik erg fijn want als hij er niet is praat er niemand met me en verveel ik me, terwijl we samen zingen en praten als hij er wel is. Hij heeft me altijd wel iets te zeggen. Hij en madame de Merteuil zijn de enige twee mensen die ik aardig vind. Maar ik moet je adieu zeggen, lieve vriendin. Ik heb beloofd dat ik voor vandaag een ariëtte zou kunnen waarvan de begeleiding heel moeilijk is en ik wil mijn woord niet breken. Ik ga nu weer studeren tot hij komt.

..., 7 augustus 17**

† Om het geduld van de lezer niet te zwaar op de proef te stellen laten wij veel brieven uit deze dagelijkse correspondentie hier weg en nemen we alleen op wat ons no-

dig lijkt voor een goed begrip van de gebeurtenissen in deze kring. Om dezelfde reden laten we alle brieven van Sophie Carnay en ook sommige van de andere hoofdrolspelers van deze avonturen weg. (*CdL*)

‡ Cécile denkt ten onrechte dat het verplichte celibaat ook voor Maltezer ridders geldt. (*MdH*)

Présidente de Tourvel aan madame de Volanges

Niemand kan ontvankelijker zijn dan ik, madame, voor het vertrouwen dat u in me stelt, en met meer belangstelling kennismaken van het voorgenomen huwelijk van uw dochter. Met heel mijn hart wens ik haar het geluk toe dat ze zonder enige twijfel waard is, en waarvan ik u de verwezenlijking volledig toevertrouw. Ik ken monsieur le comte de Gercourt niet, maar aangezien hij uw uitverkorene is, kan ik niet anders dan een bijzonder gunstig beeld van hem hebben. Rest me slechts, madame, dit huwelijk een even goed verloop toe te wensen als het mijne, dat eveneens uw werk is en waarvoor ik u iedere dag erkentelijker ben. Moge het geluk van uw dochter de beloning zijn voor het geluk dat u mij hebt verschaft, en moge de beste aller vriendinnen ook de gelukkigste aller moeders zijn!

Het spijt me werkelijk dat ik u deze oprechte wens niet mondeling kan komen aanbieden en dat ik uw dochter niet zo spoedig kan leren kennen als ik zou willen. Na de waarlijk moederlijke zorgen waarmee u mij hebt omringd, heb ik alle reden om van haar de tedere vriendschap van een zuster te verwachten. Ik verzoek u, madame, haar daar namens mij alvast om te vragen, tot ik er zelf ben om die vriendschap te verdienen.

Ik ben van plan om op het platteland te blijven zolang mijn echtgenoot afwezig is. Ik geniet gedurende die tijd volop van het gezelschap van de achtenswaardige madame de Rosemonde. Ze is altijd even innemend: haar hoge leeftijd heeft geen enkele invloed op haar, ze heeft nog altijd hetzelfde goede geheugen en goede humeur. Alleen haar lichaam is vierentachtig, haar geest is niet ouder dan twintig.

Onze afzondering wordt opgevrolijkt door haar neef, vicomte de Valmont, die zo vriendelijk is geweest een paar dagen voor ons op te offeren. Ik kende hem alleen van zijn reputatie, die geen aanleiding was om hem beter te willen leren kennen. Maar volgens mij doet die reputatie hem geen recht. Hier op het platteland, waar de mondaine malle-molen geen vat op hem heeft, zegt hij met wonderlijk gemak heel verstandige

dingen en geeft hij met zeldzame eerlijkheid zijn fouten toe. Hij is erg betrouwbaar met me, en ik ben erg streng tegen hem. U kent hem en bent het vast met me eens dat hier een mooie bekering te verrichten valt. Maar ik twijfel er niet aan dat hij ondanks zijn beloften na één week Parijs al mijn preken weer vergeten is. Hoe dan ook is elke dag die hij hier doorbrengt gewonnen op zijn gewone gedrag, en afgaande op zijn leefwijze denk ik dat nietsdoen het beste is wat hij kan doen. Hij weet dat ik u nu schrijf en vraagt me u zijn grootst mogelijke respect over te brengen. Wil ook het mijne aanvaarden met de goedheid die ik van u ken, en wees overtuigd van de oprechte hoogachting waarmee ik de eer heb te verblijven, etc.

Kasteel ..., 9 augustus 17**